

Комунальний заклад «Павлівське навчально-виховне об'єднання
«Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – дошкільний навчальний заклад»
Світловодської районної ради Кіровоградської області»

Розробка уроку:

ГРУПИ СЛІВ ЗА ЗНАЧЕННЯМ. ПАРОНІМИ. АНТОНІМИ. СТИЛІСТИЧНА РОЛЬ АНТОНІМІВ І ПАРОНІМІВ.

Розробка відкритого уроку з української мови,
проведеного в 10 класі

Вчитель: Калініченко Людмила Іванівна

Тема: ГРУПИ СЛІВ ЗА ЗНАЧЕННЯМ. ПАРОНІМИ. АНТОНІМИ. СТИЛІСТИЧНА РОЛЬ АНТОНІМІВ І ПАРОНІМІВ.

Мета: поглибити знання учнів з теми «Групи слів за значенням»; формувати вміння правильно застосовувати пароніми й антоніми у різних стилях мовлення; розвивати творчі мовленнєві здібності школярів, уміння обґрунтовувати свої міркування, уникати лексичних, граматичних і стилістичних помилок; виховувати кращі людські якості та любов до рідної мови.

Внутрішньопредметні зв'язки: лексикологія, стилістика, морфологія, синтаксис.

Міжпредметні зв'язки: художня література, музичне мистецтво, російська мова.

Тип уроку: урок закріплення та узагальнення знань.

Обладнання: виставка посібників із лексикології, роздатковий матеріал, ноутбук.

*Все йде, все минає – і краю немає.
Куди ж воно ділось? Звідкіля взялось?*

Т.Г. Шевченко

ХІД УРОКУ

- I. Організаційний момент**
- II. Оголошення теми та мети уроку**
- III. Процесуально-діяльнісний етап**

1. Слово вчителя (пояснення епіграфа)

Плине час... Змінюється життя, змінюється і наша мова. Щось ми втрачаємо, а щось здобуваємо. Незмінним залишається лише багатство і краса рідної мови. Про складові цього багатства ми й поговоримо сьогодні на уроці.

Отже, тема сьогоднішнього уроку така: «Групи слів за значенням. Пароніми. Антоніми. Стилїстична роль антонімів і паронімів». Над цією темою ми почали працювати ще в 5 класі. Сьогодні наше завдання: поглибити і поширити знання про пароніми й антоніми, щоб потім правильно використовувати їх у мовленні та на письмі.

2. Актуалізація опорних знань.

Пригадаймо основні поняття, які ми будемо використовувати сьогодні на уроці.

Експрес-опитування:

1. Ми почали з вами опрацьовувати загальну тему, яку? (*Лексикологія*)
2. Що вивчає лексикологія? (*Значення й походження слів*)
3. Групи слів за вживанням поділяються на...? (*Загальноновживані та стилїстично забарвлені*)
4. На попередньому уроці ми почали працювати над розділом...? (*Групи слів за значенням*)

5. Дайте визначення синонімів, омонімів, антонімів, паронімів
6. Назвіть стилі мовлення
7. В яких стилях мовлення найчастіше вживаємо синоніми, омоніми, антоніми, пароніми?

Індивідуальне завдання (3-м учням):

Подані слова переписіть, згрупувавши їх у синонімічні ряди.

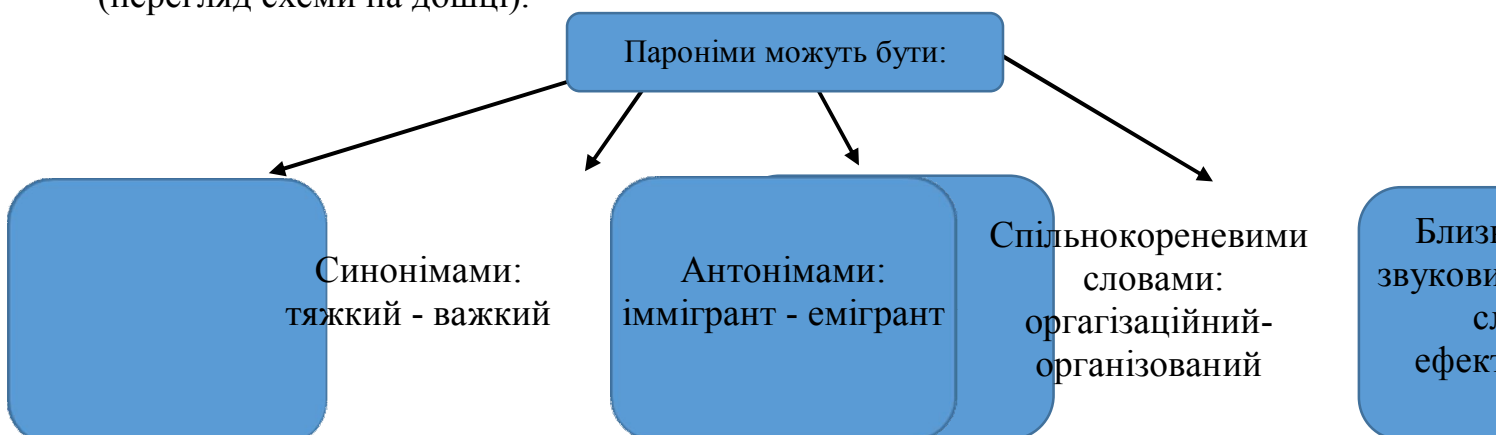
Підкресліть стрижневе слово кожного ряду:

Іноді, відразу, часом, якраз, вщерть, моментально, уцент, саме враз, по вінця, прожогом, саме час, повно, дотла, цілком, від часу до часу, впору, негайно, впень, вряди-годи, в один раз, до краю, геть-чисто, вкрай, вчасно, подеколи, притьмом, тут же, зрідка, зараз же, коли-не-коли, нараз, подекуди.

IV. Поглиблення знань, умінь і навичок з теми.

ПАРОНІМИ

Дехто з нас плутає значення слів, близьких за своїм звучанням, але різних за написанням і значенням. Такі слова, як вам відомо, називаються паронімами (перегляд схеми на дошці).

Часто неправильно використовуючи значення слів-паронімів у мовленні, ми спотворюємо зміст сказаного, тому, щоб уникнути подібних проблем, проводимо пошуково-дослідницьку роботу.

1. Пошуково-дослідницька робота.

Завдання: вписати в зошити пари паронімів, пояснити їх значення.

1. Хтось там галасує, голосує, хтось танцює ритуальний танець.
2. Обережні люди придумали забобони – між серцем і розумом знак заборони.
3. Хоч піднімай його домкратом, а хам не стане демократом.
4. Мені довелося бачити найвидатніших поетів світу – всі вони були не естрадниками, а страдниками.
5. Синичка малесенька, наче колібрі, яюсь-то існує в своєму калібрі.
6. У графа профіль, як у грифа.
7. Є в нас талант і талан, а в будяках захлинається лан.

За творами Л. Костенко

2. Вікторина «Які це слова пароніми?»

ЗАПИТАННЯ	ВІДПОВІДІ
Синонім іменника «одержувач» - синонім іменника «відправник»	<i>Адресат – адресант</i>
Пристосування для годування птахів – жінка, яка годує своїм молоком дитину	<i>Годівниця – годувальниця</i>
Урядова особа, уповноважена для відносин з іншими державами – студент, який готує дипломну роботу	<i>Дипломат – дипломник</i>
Людина, яка переселилася, виїхала до іншої держави – іноземець, який вселився в країну	<i>Емігрант - іммігрант</i>
Нервові збудження, гнів, жах – синонім слів «враження» або результат виконаної роботи	<i>Афект - ефект</i>

3. Творче моделювання (завдання на картках)

ДИМОВИЙ

ДИМУЧУЙ

ДИМНИЙ

ПОРОХ

ТРУБА

КАМІНЬ

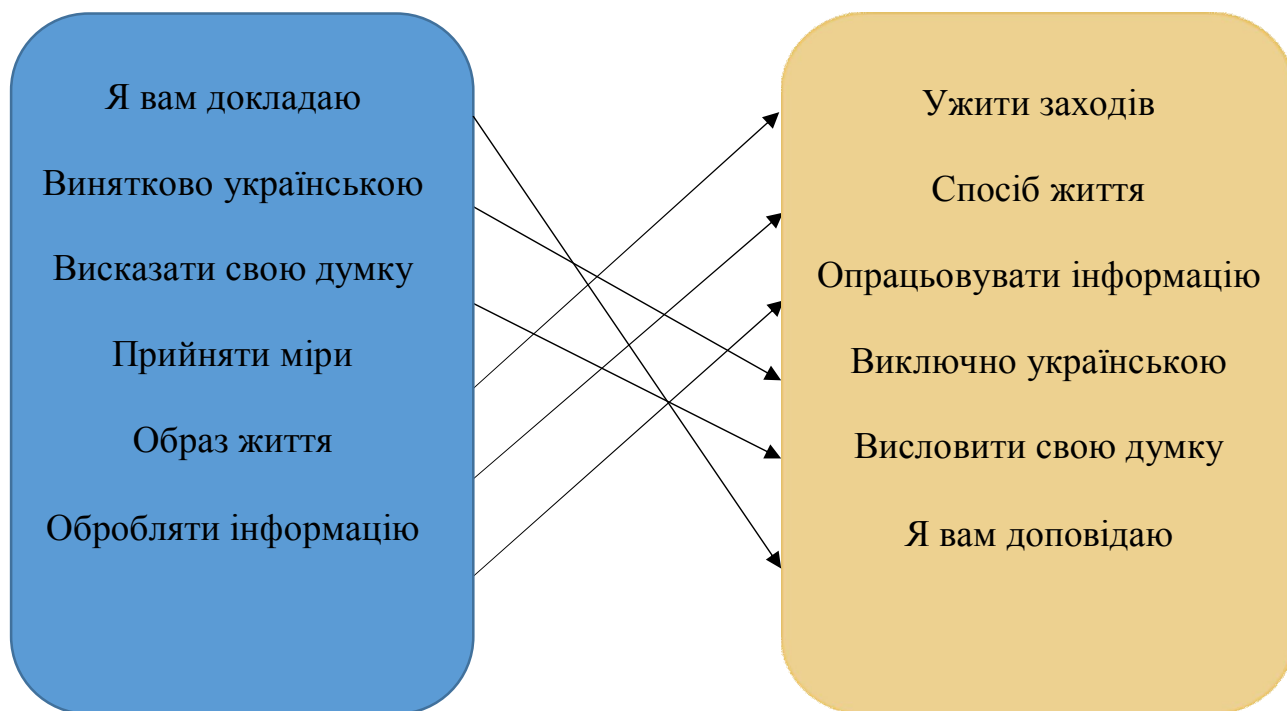
ДИМЧАСТИЙ

ВОДНИЙ

ВОДЯНИСТИЙ

4. Робота в парах (редагування висловлювань)

5. Каламбур (пояснення вчителя)

У публіцистиці, художній літературі та в усному мовленні пароніми вживають для створення гумористичного ефекту, який досягається через гру слів, яку називають **каламбур** (наприклад: Життя дається лише раз, а вдається ще рідше).

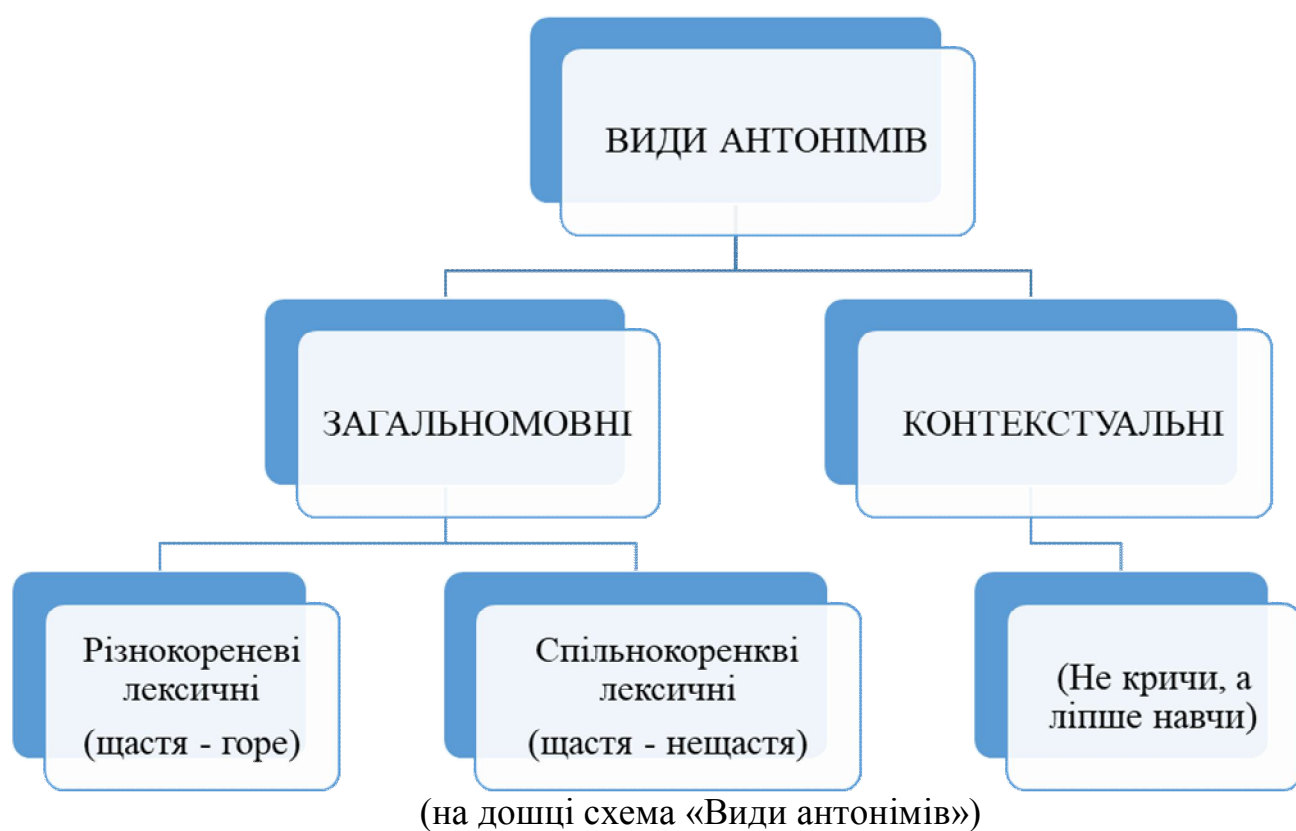
Існують іще так звані міжмовні пароніми. Особливо їх багато в українсько-російських паронімічних групах.

Порівняємо:

- уродливый – уродливий;
- дурной – дурний;
- лихой – лихий;
- сомнение – сумління.

Диференційоване завдання: пояснити значення цих слів, а хто може виявити свої творчі здібності, то на основі обігрування запропонованих пар паронімів скласти каламбури (наприклад: Дурной завжди висловлюється в дурному тоні. Інколи й уродливі виглядають уродливо...).

АНТОНІМИ

6. *Робота з підручником* [1, с. 181]

7. *Рефлексія.*

Звучить музика, отже, настали хвилини творчості. На основі виконаної вправи я вам пропоную творче завдання:

– на оцінки високого рівня – скласти висловлювання, використовуючи антонімічні пари як назву;

– на оцінку достатнього рівня – скласти речення з антонімічними парами.

АНТИТЕЗА

8. Пояснення вчителя

Серед стилістичних прийомів, що ґрунтуються на вживанні антонімів, можна назвати антитезу – підкреслене протиставлення явищ, почуттів і літературних образів.

Прийом антитези часто використовується в художній літературі. Яскравим прикладом протиставлення протилежних образів може слугувати уривок із повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Конотопська відьма».

Сценка за мотивами повісті.

Від автора: Багато лиха наробила Явдоха Зубиха у славному місті Конотопі. Не любили її люди за те, що вона «Кого вже не вподобала, то проклинала та чарами своїми завдавала непоправного болю». Особливо вона не любила дівчат молоденьких і часто капостила їм у їхніх любовних справах.

Дісталось від старої відьми і хорунжівній Олені, яку примітив конотопський сотник Забрюха та силою хотів взяти заміж. І тут Явдоха Зубиха зробила свою чорну справу.

Олена: (співає пісню «Ой гарна, я гарна...»). В'яне моя краса без любого Дем'яна. Світ божий мені не милий без нього.

Явдоха Зубиха: Тужиш, моя зозуленько... (продовження [2, с. 161-179])

Від автора: Та й зачарувала зла відьма Олену так, що та вже ладна була вийти заміж за нелюба.

V. Підсумки уроку

Продовжте фразу:

- На сьогоднішньому уроці я навчився...
- На сьогоднішньому уроці я дізнався...
- На сьогоднішньому уроці мене зацікавило...

VI. Оцінювання

Картка самооцінювання (ПП)		
За кожний етап уроку ставите собі: «+» - за повні правильні відповіді; «++» - за творчі завдання високого рівня; «+-» - за неповні відповіді; «->» - взагалі не брали участь в обговоренні того чи іншого завдання.		
№ п/п	Етапи уроку	Бали
1	Бліц-опитування	
2	Пошуково-дослідницька робота	
3	Вікторина «Які це слова пароніми?»	
4	Творче моделювання	
5	Редагування висловлювань	
6	Складання каламбурів	
7	Вправа 253	
8	Висловлювання чи речення з антонімами	
9	Сценка	
10	Підсумки уроку	
	Всього	

VII. Домашнє завдання (диференційоване)

Завдання: виписати з художньої літератури 10 речень із антитезою і паронімами. Поясніть відмінність уживання паронімів, антонімів і антитези. Високий рівень – скласти каламбури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Глазова О.П. Рідна мова: підруч. для 10 класу загальноосвіт. навч. закл. / О.П. Глазова, Ю.Б. Кузнецов; наук. ред. І. Вихованець. – К. : Зодіак-ЕКО, 2010. – С. 181-188
2. Глазова О.П. Рідна мова. 10 клас. Плани-конспекти уроків. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005. – 272 с.
3. Кітка-Основ'яненко Г.Ф. Вибрані твори / Передм. С. Зубкова; Приміт. О. Гончара; Іл. худ. О. Лисенко. – К.: Дніпро, 1987. – С. 161-179

4. Черсунова Н.І. Українська мова та література: Навчально-методичний посібник. – Харків: ФОП Співак В.Л., 2010. – 400с.

http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova/60124/